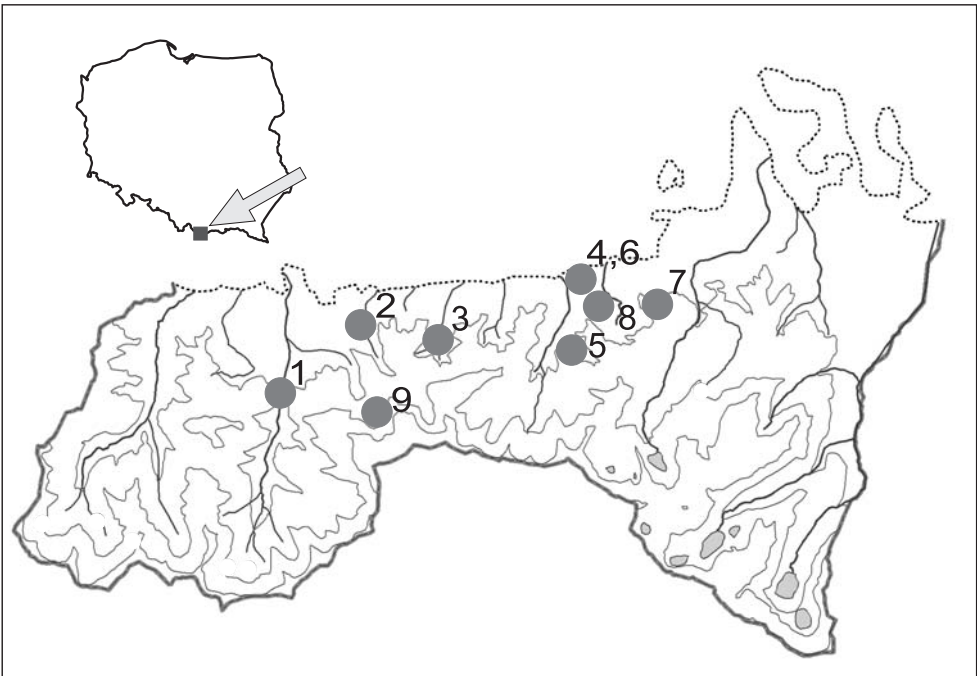

Nowe stanowisko *Malaxis monophyllos* (Orchidaceae) w Tatrzańskim Parku Narodowym (Karpaty Zachodnie)

Malaxis monophyllos (L.) Sw. (wyblin jednolistny) w rozmieszczeniu ogólnym jest gatunkiem cyrkumpolarnym, borealno-górskim występującym w Eurazji i Ameryce Północnej (HULTÉN & FRIES 1986). W Polsce są dwa regiony grupowania się stanowisk: na północy i południu kraju z dysjunkcją w pasie Nizin Środkowopolskich (BERNACKI 2001). Gatunek ten posiada kategorię zagrożenia V na „czerwonej liście” (ZARZYCKI & SZELĄG 2006) oraz kategorię LR w „czerwonej księdze” (BERNACKI 2001).

Malaxis monophyllos należy do najrzadszych roślin Tatrzańskiego Parku Narodowego. W granicach parku znanych jest osiem publikowanych stanowisk tego gatunku (MIREK & PIĘKOŚ-MIRKOWA 1984; KÜMPPEL 1991; BERNACKI 2001). Znajdują się one w części wapiennej Tatr, w Tatrach Zachodnich. Wyblin rośnie tu w reglu dolnym, w zakresie wysokości od 950 m do 1220 m n.p.m. Występuje w murawach nawapiennych z rzędu *Seslerietaria varia* z udziałem gatunków charakterystycznych dla świeżych łąk kośnych z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*.

Ryc. 1. Stanowiska *Malaxis monophyllos* (L.) Sw. w Tatrzańskim Parku Narodowym. 1–5 – stanowiska za MIREK & PIĘKOŚ-MIRKOWA 1984; 4, 6 – stanowiska za KÜMPPEL 1991; 7–8 – stanowiska za BERNACKI 2001; 9 – nowe stanowisko

Fig. 1. The localities of *Malaxis monophyllos* (L.) Sw. in the Tatra National Park. 1–5 – the localities after MIREK & PIĘKOŚ-MIRKOWA 1984; 4, 6 – the localities after KÜMPPEL 1991; 7–8 – the localities after BERNACKI 2001; 9 – new locality

Nowe stanowisko w Tatrzańskim Parku Narodowym jest wyjątkowe ze względu na jego wysokość oraz gatunki współtowarzyszące, co znacznie rozszerza wiedzę o uwarunkowaniach występowania tego gatunku w granicach Polski. Znajduje się w Tatrach Zachodnich, w Wielkiej Świstówce na wysokości 1396 m, co jest najwyżej położonym stanowiskiem w Polsce (N 49°14'34.8", E 019°54'13.1") (Ryc. 1). Znalaziona populacja liczyła pod koniec lipca 2007 r. pięć osobników dobrze rozwiniętych o wysokości od 22 cm do 28 cm. Wysokość kwiatostanu mierzyła od 11 cm do 14 cm. Liczba kwiatów u najmniejszego osobnika wynosiła 33, a wysokość kwiatostanu 11 cm.

Malaxis monophyllos rósł w płacie zespołu *Ranunculo platanifolii-Adenostyletum alliariae*. W płacie tym występowały m.in. *Adenostyles alliariae*, *Valeriana officinalis*, *Polygonum bistorta*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Epilobium alpestre*, *Aconitum firmum* subsp. *firmum*, *Veratrum lobelianum*, *Thalictrum aquilegifolium*.

Maksimum wysokościowe dla gatunku wynosiło dotychczas 1250 m n.p.m. i zostało podane z grupy Pilska w Beskidzie Żywieckim (KRAUSE 2006). W tym wypadku wyblin rósł w płacie *Aconitetum firmi*.

Dotychczasowe znalezione stanowiska potwierdzają szeroką skalę ekologiczną gatunku dotyczącą zarówno uwarunkowań klimatycznych, jak i siedliskowych.

Podziękowania. Stanowisko zostało znalezione dzięki badaniom w ramach projektu naukowego finansowanego przez MNiSW grant nr 2P04G 09528.

Summary. A new locality of *Malaxis monophyllos* (Orchidaceae) in the Tatra National Park (Western Carpathians). *Malaxis monophyllos* belongs to the extremely rare taxa in the area of the Tatra National Park, and has eight published localities in this area (MIREK & PIĘKOŚ-MIRKOWA 1984; KÜMPEL 1991; BERNACKI 2001). The species is protected in Poland and included in the Polish "red book" and "red list". In year 2007 new site of *M. monophyllos* was discovered in the west part of the Tatra National Park, in the Wielka Świstówka area (Fig. 1). This locality has an altitudinal maximum for the species in Poland – 1369 m a.s.l. As before known localities of the species was connected with communities of the *Seslerietaria varia* order, new discovery is very interesting: *Malaxis* grows here in the association of tall herb communities – *Ranunculo platanifolii-Adenostyletum alliariae*.

LITERATURA

- BERNACKI L. 2001. *Malaxis monophyllos* (L.) Sw. – Wyblin jednolistny. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe, s. 576–578. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- HULTÉN E. & FRIES M. 1986. Atlas of North european vascular plants. North of the tropic of cancer. s. 585. Koeltz Scientific Books, Köenigstein.
- KRAUSE R. 2006. Nowe stanowisko wyblinu jednolistnego *Malaxis monophyllos* (L.) Sw. w grupie Pilska w Beskidzie Żywieckim. – W: Rzadkie, ginące i reliktowe gatunki roślin i grzybów. Problemy i zagrożenia ochrony różnorodności flory Polski. Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków: 96–97.
- KÜMPEL H. 1991. Nowe informacje o występowaniu wyblinu jednolistnego *Microstylis monophyllos* i listery sercowatej *Listera cordata* w Tatrzańskim Parku Narodowym. – Chrońmy Przyr. Ojcz. 47(4): 61–62.

MIREK Z. & PIĘKOŚ-MIRKOWA H. 1984. Występowanie wyblinu jednolistnego *Microstylis monophyllos* (L.) Lindl. w Tatrzańskim Parku Narodowym. – Parki Nar. i Rez. Przyr. 5(2): 9–12.

ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 7–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

ALINA STACHURSKA-SWAKOŃ, *Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków; e-mail: alina.stachurska-swakon@uj.edu.pl*

Przyjęto do druku: 16.09.2008 r.

Nowe stanowiska synantropijne *Rhynchostegium megapolitanum* (Brachytheciaceae) w Poznaniu i okolicach

Rhynchostegium megapolitanum (Blandow ex F. Weber & D. Mohr) Schimp. (*Brachytheciaceae*) jest mchem stosunkowo rzadko notowanym w Polsce (SZAFRAN 1961; JĘDRZEJKO 1997). MELOSİK (1993) podaje 52 stanowiska tego gatunku, kilka kolejnych można znaleźć w późniejszych pracach (FUDALI 1997a, b; FOJCIK 1999; BRZEG & PAWLAK 2000). Opisujący mech jest gatunkiem suboceaniczno-kontynentalnym i obejmuje swym zasięgiem umiarkowaną część półkuli południowej, śródziemnomorze i umiarkowaną część holarktydy. Występuje w Eurazji, północnej Afryce, Makaronezji i Ameryce Południowej (DIERSSEN 2001).

W Polsce przebiega wschodnia granica jego zasięgu i większość znanych stanowisk tego gatunku znajduje się w zachodniej i północno-zachodniej części naszego kraju (MELOSİK 1993). *Rhynchostegium megapolitanum* rośnie na miejscach otwartych, a także półcienistych, na siedliskach mezotroficznych o pH od 5,7 do 7,5 (DIERSSEN 2001). Najczęściej podawany był z piaszczystych skarp, przydroży, skrajów lasów i zarośli (MELOSİK 1993). Są to siedliska naturalne lub półnaturalne. Z miejsc o podobnym, półnaturalnym charakterze, pochodzą także niektóre późniejsze notowania tego gatunku. W Szczecinie został on stwierdzony na gliniastej ziemi w użytkach zielonych (FUDALI 1997a) oraz na pastwisku (FUDALI 1997b).

Nowe stanowiska *Rhynchostegium megapolitanum* znaleziono podczas dokumentacji zbiorowisk roślinnych powstałych na siedliskach synantropijnych po ustąpieniu antropopresji (ADAMCZAK 2007). Omawiany gatunek mchu stwierdzono w materiałach zielnikowych zebranych w latach 2002–2004 na sześciu stanowiskach znajdujących się na terenie Poznania i okolic. *R. megapolitanum* występował na inicjalnych odłogach, a także porastał antropogeniczne podłoże: betonowe płyty trybun zamkniętego stadionu piłkarskiego i tłuczeń nieczynnej linii kolejowej. Osiągał w płatach nieznaczne pokrycie (Tab. 1). Najczęściej współwystępował z mchami muraw napiaskowych z klasy *Koelerio-Corynephoretea* (*Ceratodon purpureus* i *Brachythecium albicans*), a także z pospolitym gatunkiem ruderalnym